

TA'LIM METODLARI VA VOSITALARIDAN UNUMLI FOYDALANISH YO'LLARI

Abayeva Feruza

*Ellikqal'a Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi
Oftalmologiyada hamshiralik ishi fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada "Ta'limning metodlari va vositalari " xususida so'z yuritilib, metodlarning amaliy ahamiyati, turlari, qo'lanilish usullari haqida ma'lumotlar berilgan. Metodlarning amaliy ahamiyati atroflicha muhokama qilingan.

Ka'lit so'zlar: me'tod, ta'lim, ta'lim vositasi, didaktik vositalar, xulq-atvor, rag'batlantirish, motivatsiyalash.

Metod so'zi – yunoncha tadqiqot, maqsadga erishish yo'li, usuli deganidir. Metod eng umumiy ma'noda – maqsadga erishish usuli, ma'lum tarzda tartibga solingan faoliyatdir. Metodlarning asosiy mazmunini amaliyotda sinalgan ilmiy nazariyalar tashkil etadi. Har qanday ilmiy nazariya mohiyati jihatidan metod funksiyasiga egadir.

Me'tod o'z navbatida , yangi ilmiy nazariyalar va qonuniyatlarning ochilishiga vosita bo'ladi.

Ta'lim metodlari deyilganda, o'rganilayotgan materialni egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish bo'yicha o'qituvchining o'rgatuvchi ishi va o'quvchilarning o'quv – bilish faoliyatini tashkil etish usullari yig'indisi tushuniladi. Ta'lim metodlari dastlab pedagog ongida muayyan yo'nalishdagi faoliyatining umumlashma loyihasi tarzida namoyon bo'ladi.

Ta'lim metodlari quyidagicha tasniflanadi.

1. An'anaviy ta'lim metodlari og'zaki, ko'rgazmali, amaliy, kitob bilan ishlash, va video metodlari.

2. O'quvchilarning bilish faoliyati tasnifiga ko'ra ta'lim metodlari . Axborot, retseptiv reproduktiv , muammoli bayon etish, qisman izlanish, tadqiqotchilikka doir.

3. Asosiy didaktik maqsadlarga ko'ra ta'lim metodlari

a - yangi bilimlarni egallash;

b - ko'nikma va malakarni shakillantirish;

d - bilimlarni amaliyotda qo'llash

4. Yaxlit yondashuv bo'yicha ta'lim metodlari

a - bilim , ko'nikma va malakalarni mustahkamlash va nazorat qilish metodlari;

b - o'quv – bilish faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish metodlari;

c - o'quv-bilish faoliyatini nazorat va o'z-o'zini nazorat qilish metodlari;

5. Interfaol metodlar va grafik organayzerlar

a - o'rganilayotganlarini o'zlashtirishga da'vat qilish metodlari;

b - yangi materialni anglash metodlari;

d - o'rganilganlarini fikrlashga imkon beruvchi metodlar.

Ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlashda ko'rgazmali metodlar ham alohida ahamiyatga ega.

Tasvir (illyustratsiya) metodi namoyish metodiga chambarchas bog'liq bo'lsada didaktikada alohida o'rganiladi. Ilyustratsiya narsa, hodisalar va jarayonlarni ularning ramziy ko'rinishlari- chizma, rasm, fotosurat, yassi modellar va boshqalar yordamida ko'rsatishni taqozo etadi.

Namoyish (demonstratsiya) metodi o'rganilayotgan obyekt harakat dinamikasini ochib berishda qo'l keladi va ayni chog'da predmetning tashqi ko'rinishi va ichki tuzilishi haqida to'laqonli ma'lumot berishda keng qo'llaniladi.

Amaliy metod o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy masalalar yechimini topishga yo'naltirilgan jarayonda taqozo etadi. Bunda nazariy bilimlari amaliyotda qo'llash ko'nikmasi hosil bo'ladi.

Didaktik vositalar deganda o'quv va ko'rgazmali qo'llanmalar, namoyishli qurilmalar, texnik vositalar tushiniladi.

Didaktik vositalar singari ta'limiy, tarbiyaviy, va rivojlantiruvchi funksiyalarni bajaradi. Bundan tashqari o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini hosil qilish, boshqarish va nazorat qilish vazifalarini bajaradi.

O'qituvchining vazifasi- dars jarayonini faollashtirish uchun ta'limning samarali vositasini tanlab olishdir.

Ta'lim me'todining o'qituvchi tomonidan to'g'ri tanlashi, dars jarayonida turli vositalar yordamida mavzuning tushuntirilishi ta'lim sifatining oshishiga yordam beradi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, ta'lim metodlarini malakali o'qituvchining usuli bilan birlashishi natijasida fanning va o'rganilayotgan mavzuning mazmuni va o'ziga xosliklari to'liq ochib beriladi. Bu esa o'quvchilarning fan yuzasidan bilim, ko'nikma, malaka kompetensiyalarining shakllanishi va rivojlanishiga asos vazifasini o'taydi.

Talim metodlari dastlab pedagog ongida muayyan yonalishdagi faoliyatining umumlashma loyihasi tarzida namoyon boladi. Mazkur loyiha amaliyotga oqituvch va oquvchilar faoliyatining ozaro tutashuvi oqitish va oqishga qaratilgan aniq harakatlar, amallar yoki usullar majmuasi sifatida joriy etiladi. Har bir metod malum talimiy vazifani muvaffaqiyatli hal etish qolganlari esa birmuncha samarasiz bolishi mumkin. Universal talim metodlari mavjud emas shu bois darsda turli talim metodlaridan yoki ularning majmuasidan foydalanish mumkin

Talim usuli -talim metodining tarkibiy qismi yoki alohida tomoni, Metodlar bilan usullar munosabati ozaro bir-biriga boglangan. Usul va metod butun qism sifatida bir-biriga boglangan Usullar yordamida faqat pedagogik yoki oquv vazifasining bir qismi hal qilinadi. Xuddi shu metodik usullar turli metodlarda foydalanilgan bolishi mumkin. Va aksinch xuddi shu metod turli oqituvchilar tomonidan turli usullarda ochib berilishi mumkin

Metodik usullar

Namoyish korgazmali,obyektiv-tajriba,amaliy va aqliy harakatni namoyish etish.

Masalani orgatish

Topshirik berish

Yol-yorik korsatish

Talim metodlari talim maqsadini yoritishga xizmat qiladi, u yordamida talim mazmunini ozlashtirish yollari ifoda etiladi oqituvchi va oqivchilarning ozaro harakati, xususiyati aks ettiriladi.

Talimiy kenglik-talim jarayonlari amalga oshiradigan,yani tashqi atrof –muhit bilan bilan ozaro harakat anglanadigan va amalga oshiriladigan kenglik.Pedagogik jarayonda talimiy kenglikning son va sifat jihatidan tavsifi asosan pedagogga,uning ichki madaniyati,dunyoqarashi,qarashlariga bogliq boladi.Shuning uchun ham pedagogning professional tayyorgarligi nafaqat aniq mazmunni egallashga, balki,ekologik madaniyat,manaviyat,umumiy madaniyatni shakillantirishga yonaltirilgan taqdirda maqsadga muvofiq biladi.Tashqi va ichki talimiy kenglik kasbiy faoliyatning ahamiyati bugungi kun talimining eng dolzarb muammolaridandir.Talim jarayonida kishilik jamiyatning ijtimoiy-tarixiy tajribalari tahsil oluvchilar tomonidan ozlashtiriladi va shu yol bilan avlodlar orasidagi manaviy-madaniy, ijtimoiy,ijtimoiy vorislikni taminlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1)B.X.Xodjayev „ Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti” Tashkent 2017
“Sano”- standard nashriyoti.

2)Niyazov G’ ,Axmedova M “Pedagogika tarixidan seminar mashg’ulotlari”
T.Nashir 2011

3) “Pedagogika” U.Inayotov,H.Muslimov,D.Ro’ziyeva 2013.